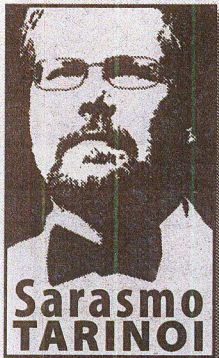

THE BALTIC GUIDE 02/2012

Sarasmo
TARINOI

Arkkitehtuuri on

Ei liene toista vieraan maan pääkaupunkia, jossa suomalaisten arkkitehtien suunnittelema rakennuksia olisi niin paljon kuin Tallinnassa.

TEKSTI ANTTI SARASMO,
KUVITUS HANNU LUKKARINEN

Estonia-teatterin uuden rakennuksen katonmuodosta syntyi yksi Tallinnan monista kaupunkilegendoista. "Ruumisarkuthan ne ovat, tai paremminkin ruumisarkkujen kannet. Kyllä suomalaisilla sitten oli uskallusta ja rämäpäisyyttä, eihän sitä kukaan tallinnalainen arkkitehti olisi tohtinut, mutta ehkä se on suurruhtinaskunnan kansalaisille vähän toinen juttu." Jotenkin tähän tapaan varmaan kuiskittiin kaupungin kaduilla ja toreilla. Uuden Estonia-teatterin katon-erikoisessa muodossa oli monien mielestä selvästi luettavissa viesti. Kansa halusi nähdä katon muodossa muiston vuoden 1905 verilöylystä.

Suurlakon vuonna mielenosoituksia oli kautta koko Venäjän keisarikunnan, myös Tallinnassa. Valtakadun ja puiston kohdalla, Estonia-teatterin edessä oli tuohon aikaan Tallinnan tärkein kauppatori. Torilla pidettiin 16. lokakuuta 1905 joukkokokous, jolla

puheteatteri. Vasta myöhemmin puheteatteri siirtyi entiseen saksalaiseen teatteriin ja Estoniasta tuli oopperatalo.

Uusin kulttuurirakennus

Estonia-teatteri oli 1900-luvun alussa yksi virolaisuuden tärkeimpiä symboleja, se oli nousevan kansankunnan "taiteen temppeli". Estonia oli myös monen tärkeän kokouksen pitopaikka. Juuri Estonian konserttisalissa kokoontui Viron ensimmäinen parlamentti "Perustava kokous", säätämään vasta itsenäistyneelle valtiolle uuden perustuslain. Ja Estonian konserttisalia käytetään nykyäänkin valtiollisiin tarpeisiin, sillä siellä kokoontuu valitsijamieskokous valitsemaan Virolle presidenttiä, jos Viron parlamentissa ei ole löytynyt riittävää kannatusta jollekin presidenttiehdokkaista.

Viron uusin taiteen temppeli edustaa myös suomalaista arkkitehtiosaamista. Viron kansallisen taidemuseon Kumun on suunnitellut suomalainen Pekka Vapaa-
vuori.

vissa viesti. Kansa halusi nähdä katon muodossa muiston vuoden 1905 verilöylystä.

Suurlakon vuonna mielenosoituksia oli kautta koko Venäjän keisarikunnan, myös Tallinnassa. Valtakadun ja puiston kohdalla, Estonia-teatterin edessä oli tuohon aikaan Tallinnan tärkein kauppa-ori. Torilla pidettiin 16. lokakuuta 1905 joukkokokous, jolla olivat suurlakon aikaan sangen

siellä kokoontuu valitsijamieskous valitsemaan Virolle presidenttiä, jos Viron parlamentissa ei ole löytynyt riittävää kannatusta jollekin presidenttiehdokkaista.

Viron uusin taiteen temppele edustaa myös suomalaista arkkitehtiosuudesta. Viron kansallisen taidemuseon Kumun on suunnitellut suomalainen Pekka Vapaa- vuori.

Viron kansallisen taidemuseo-

” Estonia-teatteri oli 1900-luvun alussa yksi virolaisuuden tärkeimpiä symboleja, se oli nousevan kansankunnan ”taiteen temppele”. Estonia oli myös monen tärkeän kokouksen pitopaikka.

tavallisia. Tilannette rauhoittamaan lähetetty sotaväki hermostui ja avasi tulen; kuolleita oli 90 ja haavoittuneita yli 200. Tapauksen muistelemine oli tietenkin epäsuotavaa keisarivallan jatkue- sa ja niinpä kansa kuvitteli uuteen vironkieliseen teatterirakennukseen sijoitetun symboliikkaa, se olisi siis ollut salainen muistomerkki torilla kuolleille.

Niin suurista salaliitoista ei kuitenkaan ollut kysymys. Suomalaiset Armas Lindgren ja Wivi Lönn yksinkertaisesti voittivat arkkitehtikilpailun ja heidän suunnitelmansa rakennus valmistui 1913. Estonia-teatteri, puheteatterina, oli vakinaistettu jo 1906, ja sen verran uuden rakennuksen rakentamisessa oli salaliittoa, että siitä piti tulla suurempi kuin viereisestä saksalaisesta teatterista (nykyinen Draamateatteri). Uudessa Estoniassa olikin sitten kaksi ”teatterirakennusta”, toisella puolella konserttisali ja toisella puolella

on kokoelmat on jaettu kahteen osaan, on ulkomaalaisten taiteilijoiden teokset (Kadriorgin palatsissa) ja on kotimaisten taiteilijoiden teokset taidemuseo Kumussa. Tämän modernin taidemuseon suunnittelija valittiin suunnittelukilpailulla vuonna 1994. Kaikki seitsemän palkittua työtä olivat suomalaisarkkitehtien suunnitelmia. Pekka Vapaa- vuori kävi ensimmäistä kertaa tulevalla rakennuspaikalla vasta voitettuaan kilpailun. Voittaneen suunnitelmansa hän oli laatinut maastonkuvausten ja valokuvien pohjalta. Kansallisen taidemuseon rakentaminen kesti, sillä uudelleen itsenäistyneessä Virossa oli pieniä vaikeuksia esimerkiksi töiden rahoittamisessa. Valmiiksi se kuitenkin tuli.

Seuraava suuri kansallinen kulttuurirakennus on kansallismuseo Tartossa. Sen rakentamis- ta ollaan aloittelemassa. Kolmas kansallishanke on uusi ooppera-

talo, jonka vuoro tulee aikanaan ja suunnittelukilpailuun tulee varmasti osallistumaan myös suomalaisia arkkitehteja.

Rakennettuja ja rakentamatta jääneitä

Kaikkia rakennuksia ei rakenneta, eikä kaikkia suunnitelmia koskaan toteuteta. Monen suomalaisarkkitehdin nimi on jäänyt Viron arkkitehtuurin historiaan, mutta vain suunnittelijana. Ehkä kuuluisin tapaus on uuden ja uljaan Tallinnan asemakaava, jota laadittiin ylitoiveikkaalla 1920-luvulla. Eliel Saarisen asemakaavaehdotus oli upea, mutta sitä ei koskaan toteutettu.

Yrjö Vaskisen Tallinnan Paavaliin kirkko vuodelta 1930 ja Alvar Aallon suunnittelema Pärnun kylpylärakennukset (1925) olivat

ehkä näyttävimpiä rakennuksia, jotka jäivät toteutumatta.

Virossa muuten on yksi Alvar Aallon suunnittelema rakennus. Se on Villa Tammekann Tartossa. August Tammekann opiskeli 20-luvulla Suomessa ja ollessaan vieraana opettajansa, maantieteen professori Granön luona, samaan aikaan kylään tuli lahjakas, mutta vielä hieman tuntematon arkkitehti Alvar Aalto. Aallon käsitykset ja edustama funktionalismi kiinnostivat Tammekannia, ja niin tehtiin tilaus omakotitalosta. Ennen kuin Tammekannin taloa päästiin rakentamaan, valmistui Paimion parantola, joka teki arkkitehti Aalosta tunnetun ympäri maailmaa.

Eikä se Tarttoon tulevan omakotitalon projekti ollut mikään rikkaan oikku, vaan tavallinen

haave kauniista kodista. Ansait- sihan professori toki hyvin Virossa 30-luvulla, mutta silti tiilet hankittiin purkutyömaalta ja kaikessa koetettiin olla järkevä taloudellisia. Rahaa säästäten ja aktiivisesti itse toimien kulut pysyivät kurissa ja huvila valmistui 1932.

Ja onhan niitä muitakin rakennuksia. Pärnun Villa Ammenden (1905) suunnitteli vaasalainen arkkitehti Frithiof Mieritz. Saarenmaan sairaalan (1936–1940) ensimmäinen osa oli Ragnar Wessmanin suunnittelema. Sairaalan lisäosat suunnitteli sitten tunnettu virolaisarkkitehti Edgar Johan Kuusik. Kirjailija Aino Kallaksen ja hänen miehensä Oskar Kallaksen Tarton talon piirustukset teki Valter Thomé 1914.

Neuvosto-Eestissä suunnittelun ja toteutuksen osat vaihtui-

kansainvälistä

”

Lienee vain ajan kysymys, milloin

lihajalostamo tai osin myös Maardun tavarasatama.

Toiseen suuntaan

Toompean rinteellä, näkyvällä

Pietariin parin vuoden kuluttua ja hänet nimitettiin Helsingin ”kaupunginarkkitehdiksi” 1816. Engel muutti perheineen Helsinkiin ja suunnitteli kaupunkiin useita

”

Lienee vain ajan kysymys, milloin virolaisarkkitehti voittaa jonkin Suomelle kansallisesti tärkeän rakennuksen suunnittelukilpailun ja saa nimensä Suomen rakennustaiteen historiaan.

vat. Esimerkiksi Viru-hotelli oli virolaista suunnittelua, mutta se toteutettiin suomalaisella rakentamisaamisella. Kohteita oli muitakin, kuten vaikkapa Rakveren

lihajalostamo tai osin myös Maardun tavarasatama.

Toiseen suuntaan

Toompean rinteellä, näkyvällä paikalla on Suomen suurlähetystö. Siitä parin talon päässä olevassa talossa on komea uusklassinen julkisivu, joka on tosin Toompean jyrkänteen yläpuolella.

Kaupunkipalatsi on vuodelta 1809 ja sen suunnitteli Mödrikun ja Rägaveren kartanoiden omistajalle, **Reinhold August von Kaulbarsille** Tallinna kaupunginarkkitehti **Carl Ludwig Engel**.

Carl Ludwig Engel oli Tallinnan kaupunginarkkitehti 1808–1813. Sen jälkeen hän siirtyi Pietariin ja suunnitteli erään liikemiehen sokeritehtaan laajennuksen Turkuun sekä samalla piirsi Vartiovuoren tähtitornin. Engel palasi

Pietariin parin vuoden kuluttua ja hänet nimitettiin Helsingin ”kaupunginarkkitehdiksi” 1816. Engel muutti perheineen Helsinkiin ja suunnitteli kaupunkiin useita rakennuksia, muun muassa Helsingin Senaatintorin ympärille.

Nykyään virolaisia arkkitehteja osallistuu Suomessa suunnittelukilpailuihin siinä missä suomalaisiakin suunnittelijoita. Lienee vain ajan kysymys, milloin virolaisarkkitehti voittaa jonkin Suomelle kansallisesti tärkeän rakennuksen suunnittelukilpailun ja saa nimensä Suomen rakennustaiteen historiaan. Ihan niin kuin Armas Lindgren ja Wivi Lönn Estonia-teatterillaan ovat tulleet osaksi virolaisen rakennustaiteen historiaa.

